

Vaatimus- ja voimavaratekijät peruskoulun opettajan työssä korona-aikana

Laura Bordi, Tampereen yliopisto, työhyvinvoinnin tutkimusryhmä

Sanna Nuutinen, Tampereen yliopisto

Mirva Kolonen, TAMK

Kirsi Toljamo, TAMK

Kirsi Heikkilä-Tammi, Tampereen yliopisto

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Tampereen yliopisto
Tampereen ammattikorkeakoulu

OULUN AMMATTIKORKEAKOULU

Tays
Tampere University Hospital

KESTÄVÄ
aivoterveys

Kestävä aivoterveys -hanke

- ESR-rahoitteinen kehittämishanke (2020–2023)
- Tavoitteena tutkia ja kehittää aivohyvinvointia työssä laaja-alaisesti
 - Kognitiivinen ergonomia
 - Informaatioergonomia
 - Affektiivinen ergonomia (mm. tunnekulttuuri, eettinen kuormitus)
 - Itsensä johtaminen
- Kohderyhmät: opetus-, hoiva- ja IT-alat
- **Osana hanketta toteutettu koronatilanteeseen liittyvä tutkimus- ja kehittämisosio opettajakohderyhmälle**
- Hankkeen toteuttajat: Tampereen yliopisto, TAMK, OAMK ja PSHP:n käyttäytymisneurologian tutkimusyksikkö
- Hankkeen verkkosivut: projects.tuni.fi/kestavaaivoterveys

Taustaa: Peruskoulun opettajan työ korona-aikana

Opettajat ovat joutuneet mukautumaan uudentyyppisiin työtapoihin ja työskentelyolosuhteisiin nopeassa aikataulussa ja epävarmassa, vaihtelevassa tilanteessa, mm.:

- Koulujen sulkeminen keväällä 2020
- Etäopetus, lähiopetus, hybridiopetus ja niiden vaihtelut
- Opetusteknologian oppiminen ja omaksuminen
- Uudet pedagogiset ratkaisut
- Koulujen terveysturvallisuustoimenpiteet (porrastetut ryhmät, turvavälit, maskit/visiirit, desinfiointi...)
- Koronatartunnan riski, altistumiset, karanteenit

Teoriataustaa

- Tarkastelu pohjautuu työn vaatimusten ja voimavarojen (JD-R) malliin (Demerouti ym. 2001).
- **Voimavarat:** työhön liittyviä tekijöitä, jotka mm. motivoivat, innostavat ja auttavat tavoitteiden saavuttamisessa → yhteydessä työhyvinvointiin (esim. työn imu)
- **Vaatimukset:** työhön liittyviä tekijöitä, jotka vaativat ylimääräistä vaivaa ja ponnistelua → yhteydessä työpahoinvointiin (esim. työuupumus)
- Tarkasteluun sisällytetty myös työhön liittyvät yksilön voimavarat (pystyvyyden kokemus, organisaatiolähtöinen itsetunto, optimismi) (Xanthopoulou ym. 2007).

Lähteet:

Demerouti, E., Bakker, A. B., Nachreiner, F., & Schaufeli, W. B. (2001). The Job Demands-Resources Model of Burnout. *Journal of Applied Psychology*, 86(3), 499–512.
Xanthopoulou, D., Bakker, A. B., Demerouti, E., & Schaufeli, W. B. (2007). The Role of Personal Resources in the Job Demands-Resources Model. *International Journal of Stress Management*, 14(2), 121–141

Aineisto ja menetelmät

- Sähköinen kysely Tampereen kaupungin peruskoulun opettajille ajalla joulukuu 2020 - helmikuu 2021 (n=361)
- Vastaajista 84 % naisia, keski-ikä 48 v., opetusuran ka. 19 v.
- Aineistona kolmen avoimen kysymyksen vastaukset:
 - Kuvaile kokemuksiasi työn tekemisestä korona-aikana. (n=275)
 - Mitkä asiat olet kokenut työssäsi kuormittaviksi? (n=352)
 - Mitkä asiat ovat edistäneet työhyvinvointiasi? (n=351)
- Analyysimenetelmänä aineistolähtöinen sisällönanalyysi

Alustavia tuloksia: Vaativustekijät

Johtamisen ja työn organisoinnin ongelmat

- Jatkuvat muutokset
- Organisatorisen tuen puute
- Ristiriitaiset ohjeet
- Turhaksi koetut säännöt
- Sanelu, mielivaltaisuus, ei tule kuulluksi
- Opetukseen liittymättömän työn lisääntyminen

Työmäärän lisääntyminen

- Työn valuminen vapaa-ajalle
- Taukojen riittämättömyys

Terveysturvallisuuteen liittyvä kuormitus

- Altistumiset ja tartunnan pelko
- Suojavarausteiden kuormittavuus

Työvälineisiin liittyvät ongelmat

- Työvälineiden puute
- Opettelu yksin kiireellä
- Tekniset ongelmat
- Teknisen tuen puute

Sosiaalinen kuormitus

- Ylimääräinen huolehtiminen oppilaista
- Vaativat huoltajat
- Jatkuva tavoitettavuus
- Yksinäisyys, sosiaalisen tuen puute
- Kollegojen auttaminen, kollegojen töiden valuminen itselle

Pedagogiset ja opetuksen käytäntöjen ongelmat

- Vuorovaikutuksellisuuden puute (verkko-opetus)
- Suunnittelu-, valmistelu- ja tarkastustyön lisääntyminen
- Hybridiopetus
- Yhdistetyt ryhmät (lähiopetus)

Alustavia tuloksia: Voimavaratekijät

Työn voimavarat

Sosiaalinen tuki
(erit. kollegat)

Työn merkityksellisyys

- Oppilaat
- Työn innostavuus

Oppiminen ja kehittyminen

- Uudet oivallukset ja onnistumiset

Itselle sopiva opetusmuoto
(etä- tai lähiopetus)

Autonomia

Työn priorisoiminen ja rajaaminen

Työhön liittyvät henk.koht. voimavarat

Myötätuntoinen suhtautuminen

- Kontekstointi
- Tavoitteiden sovittaminen tilanteeseen
- Huumori

Palautumiseen panostaminen

- Työstä irrottautuminen
- Mielekäs vapaa-ajan tekeminen

Pystyvyyden kokemus

- Ammattitaito, ammatillinen itseluottamus

Yhteenvetoa

- Koronapandemia tuonut opetustyöhön uudenlaisia vaatimuksia, jotka lisänneet työmäärää ja vähentäneet työn huokoisuutta
- Korostanut entisestään myös jo aiemmin tunnistettuja kuormitustekijöitä
- Vuorovaikutus keskeisenä kuormitus- ja voimavaratekijänä (sosiaalinen kuormitus vs. sosiaalinen tuki)
- Autonomian moninaiset ulottuvuudet:
 - Johtamisen ja työn organisoinnin kuvauksissa sekä autonomian väheneminen että organisatorisen tuen puute
 - Toisaalta autonomia tärkeänä voimavarana

Kiitokset ja mukavaa loppuvuotta!

Lisätietoja:

laura.bordi@tuni.fi

projects.tuni.fi/kestavaaivoterveys

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Tampereen yliopisto
Tampereen ammattikorkeakoulu

OULUN AMMATTIKORKEAKOULU

Tays
Tampere University Hospital

KESTÄVÄ
aivoterveys